

ვიოლა ხარაბაძე,

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ლოქტორანტი

(+995)577-524-266; v.kharabadze@mail.ru

ზოგიერთი სტატიკური ზმნისთვის ძველ ქართულში

Viola Kharabadze

Batumi Shota Rustaveli State University

Doctoral Student (PhD)

(+995)577-524-266; v.kharabadze@mail.ru

On Some Static Verbs in Old Georgian

აბსტრაქტი: სტატიკურობის საკითხს ქართულში არაერთი მეცნიერი შეხებია. ჯერ კიდევ უძველეს ენათმეცნიერულ ნაშრომებშია ცდა სტატიკურობის ბუნების გარკვევისა, თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ ჯერ კიდევ არის რიგი საკითხებისა, რომლებზეც მეცნიერები დღემდე ვერ თანხმდებიან, ამიტომ სტატიკურ ზმნებზე დაკვირვება, მათი შედგენილობის, ფუნქციის კვლევა დღესაც აქტუალურია.

სტატიკურობის ცნება ორი მნიშვნელობით გაიგება: პირველი – სტატიკა გამოხატავს უძრავ, გაქვავებულ მდგომარეობას, მეორე შეხედულების თანახმად კი, სტატიკა გამოხატავს არა ყოველგვარ მდგომარეობას, არამედ ეს არის ვნებითი გვარის ფორმა, რომელიც აუცილებლად გულისხმობს გარდაუვალობას.

სტატიკურ ზმნას არაერთი თავისებურება ახასიათებს, მაგალითად დრო-კილოთა წარმოება როგორც ძველ, ისევე მისი განვითარების შემდგომ პერიოდშიც ნაკლები აქვთ, ყველა

სტატიკური ზმნა მწკრივანაკლია, ძველ ქართულში სტატიკური ზმნები არ დაირთავენ მეშველ ზმნებს.

ფუძის შედგენილობის მიხედვით სტატიკური ზმნები არის როგორც მარტივფუძიანი, ასევე -ი, -ი-ე,-ავ, -ან, -ობ, -ოვ... სუფიქსებ დართული, რომელთაგან უმეტესობა საზიაროა დინამიკურ ზმნებთან.

ნაშრომში არის მცდელობა, ძველი ქართული ენის ტექსტებში მოძიებულ ფორმებზე დაკვირვებით გამოვარკვოთ სტატიკური ზმნების გენეზისი, შედგენილობა, ფუნქცია, გამოხატვის საშუალებანი, სტატიკის განვითარების საერთო ტენდენციები და წარმოვადგინოთ ძველ ქართულში არსებული ვითარების ზოგადი სურათი.

საკვანძო სიტყვები: სტატიკური ზმნები, ძველი ქართული ენა.

Annotation. The issues of static has been discussed by many scientists. In the ancient linguistic works there are attempts to find out nature of statics but it is noteworthy that there are a number of issues which are quiet arguable among scientists. Hence, observing static verbs studying their composition and functions is quiet actual problem of nowadays.

The present work discusses the history of topic, a number of scientific works dedicated to he mentioned topic are analyzed and various views of Scientists are approved about the essence and peculiarities of static verbs.

The term of static has two definitions: the first – statics expresses immovable, non-motional condition and according to the second opinion, static expresses not all kinds conditions but it is form of passive voice which necessary means irreversibility.

Static verb has many peculiarities for example keeping dialect-tense in old and further development period is less, all static verbs are with

=====

lack of series, in old Georgian language static verbs do not need auxiliary verbs.

According to root composition static verbs are with simple-roots as well as with the following suffixes -ი, -ი-ე, -ავ, -ან, -ობ, -ოვ... from which the majority are common to dynamic verbs.

In the given work, there is an attempt to find out the genesis of static verbs, composition, function, the means of expression of it, general tendencies for static development and to show the general picture of conditions in old Georgian.

Keywords: Static Verbs, Emigrant writer, old Georgian.

სტატიკურობის საკითხს ქართულში არაერთი მეცნიერი შეხება. ჯერ კიდევ უძველეს ენათმეცნიერულ ნაშრომებშია ცდა სტატიკურობის ბუნების გარკვევისა, თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ კვლავაც არის რიგი საკითხებისა, რომლებზეც მეცნიერები დღემდე ვერ თანხმდებიან, ამიტომ სტატიკურ ზმნებზე დაკვირვება, მათი შედგენილობის, ფუნქციის კვლევა დღესაც აქტუალურია.

სტატიკურ ზმნას არაერთი თავისებურება ახასიათებს, მაგალითად დრო-კილოთა წარმოება როგორც ძველ, ისევე მისი განვითარების შემდგომ პერიოდშიც ნაკლები აქვთ, ყველა სტატიკური ზმნა მწკრივანაკლია, ძველ ქართულში სტატიკური ზმნები არ დაირთავენ მემველ ზმნებს.

ფუძის შედგენილობის მიხედვით სტატიკური ზმნები არის როგორც მარტივფუძიანი, ასევე -ი, -ი-ე, -ავ, -ან, -ობ, -ოვ... სუფიქსებ დართული, რომელთაგან უმეტესობა საზიაროა დინამიკურ ზმნებთან.

კვლევის მეთოდები. კვლევისას უპირატესად ვიყენებდით აღწერით, შედარება-შეპირისპირებისა და ემპირიული მასალის მოგროვების მეთოდებს.

ნაშრომში გამოთქმული დებულებები ემყარება აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებულ მდიდარ სამეცნიერო ლიტერატურას. ემპირიული მასალა მოძიებულია ძველი ქართული ენის როგორც ნათარგმნი, ასევე ორიგინალური ძეგლებიდან. გამოვიყენეთ როგორც გამოცემული ტექსტები, ისე ქართული ეროვნული კორპუსი.

ქართულში დინამიკურობისა და სტატიკურობის ცნება გამოიყენება, როგორც ფართო, ასევე ვიწრო მნიშვნელობით. სტატიკურობა ვიწრო მნიშვნელობით, მხოლოდ ვნებითის მიმართ იხმარება, თანაც ისეთი ვნებითის, რომელსაც აქვს თავისი საპირისპირო ფორმა (სტატიკურობის ნიშნებით), ხოლო ფართო მნიშვნელობით, „დინამიკური და სტატიკური ზმნები ქართული ზმნების ერთ-ერთი ძირითადი საკლასიფიკაციო ერთეულებია. ამ დებულების მიხედვით ქართული ზმნები ორ ძირითად ჯგუფად იყოფა: დინამიკურ და სტატიკურ ზმნებად. დინამიკური ზმნა შეიძლება იყოს გარდამავალიც და გარდაუვალიც, სტატიკური - გარდაუვალი“- აღნიშნავს **ბესარიონ ჯორბენაძე** (ჯორბენაძე, 1975:15).

დინამიკური ზმნები გამოხატავენ მოქმედების პროცესს, სტატიკური ზმნები გამოხატავენ მდგომარეობას, ვითარებას. დინამიკურთან შედარებით სტატიკური ცოტაა და ის განვითარების ძველისძველ საფეხურს წარმოადგენს. შესაბამისად სტატიკური ზმნები უფრო ნაკლები რაოდენობით უნდა გვხვდებოდეს. აღსანიშნავია ის ფაქტიც, რომ თავის მხრივ მდგომარეობა შეიძლება იყოს ორგვარი: 1. აღნიშნავდეს მხოლოდ მდგომარეობას (**დგას, ზის, წევს, სძინავს...**) ან 2. აღნიშნავდეს მდგომარეობას, როგორც მოქმედების შედეგს (**აფენია, აბია, აწერია, აკრავს...**).

ნანა ლოლაძემ შეისწავლა სტატიკური ზმნები ფორმობრივი და სემანტიკური თვალსაზრისით. მან გამოყო სტატიკური ზმნების შემდეგი ლექსიკურ-გრამატიკული ჯგუფები: 1)ფიზიკური მდგომარეობის, 2)არსებობის, 3)ქონა-ყოლის, 4)გრძნობა-აღქმის ზმნები, 5)მეხუთე ჯგუფად განხილულია შედეგების სემანტიკის მქონე ე.წ. „სტატიკური ვნებითები (ლოლაძე, 1995: 11).

სტატიკურ ვნებითებს არ ერთვით ზმნისწინი: **უპყრიეს/ეპყრა; შმოსიეს-ემოსა; შმარხავს/ემარხა; შკიეს/ეგო...**

„ზმნისწინის დართვის თვალსაზრისით საშუალო გვარი მკვეთრად განსხვავდება მოქმედებითი გვარის ზმნებისგან: აქტიუსა და პასივში ჩვეულებრივია ზმნისწინის ხმარება“ (შანიძე, 1972: 311)

რადგან სტატიკა არის მოქმედება უძრავ მდგომარეობაში და მიმართულების ჩვენება არ სჭირდება (ბარამიძე, 1998: 132), ამ ჯგუფის ზმნათა ფორმები წარმოშობით ორპირიანია, მაგრამ ზოგ მათგანს ერთი პირი დაკარგული აქვს, თუმცა ძველ ქართულში ფორმით ერთპირიანობას ინარჩუნებს (**შ-გიე-ს, ს-წერიე-ს**).

თუ ზმნას ზმნისწინი დაერთო, მაშინ ის აღარ იქნება სტატიკური ვნებითი (და შესაბამისად, ანმყო), და მისი ფორმა იქცევა მოქმედებითის (I თურმეობითის) ფორმად (მდრ.: **უპყრიეს** - სტატიკური ზმნაა, ხოლო **შეუპყრიეს** - მოქმედებითი I თურმეობითი). პრევერბებსა და სტატიკურ ზმნებზე ფართოდ მსჯელობს მ. სუხიშვილი, ის წერს: „სტატიკური ზმნები განგრძობითი, უსრული ასპექტის ზმნებია. პრევერბის დაურთველობა სრული სახის გადმოსაცემად სტატიკურ ზმნათა შინაარსიდან გამომდინარეობს. პრევერბის საშუალებით სრული ასპექტის გამოხატვა ზმნაში ახალი მოვლენაა, მათი უძველესი ფუნქციაა მოძრაობის, მიმართულების, სივრცეში დეტერმინაციის გამოხატვა. ეს უძველესი ფუნქცია კარგადაა დაცული სტატიკურ ზმნებში“ (სუხიშვილი, 1976: 53-54).

სტატიკური ზმნა არის ერთ ან ორ-პირიანი (დინამიკური ზმნა სამ-პირიანისაა) (სუხიშვილი,1976:37), ხოლო ი. და ვ. იმნაიშვილები წერენ: სტატიკური ყველა ვნებითი რელატიურია, აქ არ გვაქვს ერთპირიანი ფორმა, ყველა ორპირიანია. „ეს არის ამ ზმნების ფრიად დამახასიათებელი ნიშან-თვისება: მათ არ შეიძლება ჰქონდეთ აბსოლუტური ფორმები“ (იმნაიშვილები,1996:368).

„სტატიკური ვნებითი წარმოშობით ორპირიანია, მაგრამ ზოგიერთმა ზმნამ დაკარგა მეორე პირი. მაგალითად, **ჰვიეს** შინაარსით ერთპირიანია, ფორმით ორპირიანი, რადგანაც ობიექტური პირის ნიშანი (ჰ-) აქვს. რაკი სტატიკური ვნებითი ორპირიანია, ამიტომ მონაცვლე ფორმებად ენიან ვნებითს იყენებს, რომელთაც იგივე შინაარსი აქვთ, რაც სტატიკური ვნებითის ანმცოს ფორმებს“ (სალინაძე, 2008:143): უპყრიეს/ეპყრა; ჰგონიეს/ეგონა; ჰმოსიეს/ემოსა; ფლავს/ეფლო; ჰბურავს/ებურა; ჰრთავს/ერთო.

ერთპირიანი მარტივი ფუძის ზმნებია: წით-ს, ღირ-ს, წვმ-ს... ორპირიანი მარტივი ფუძის სტატიკური ზმნებია: სჭირ-ს, ჰ-მარჯუ-ს, ჰ-შურ-ს, ს-ძავს...

ორ-პირიანი ხმოვანპრეფიქსიანებია: უ-კვ რ-ს, უ-ყუარ-ს, ა-კლ-ს, ა-სხ-ს...

ერთ-პირიანი მარტივფუძიანი სტატიკური ზმნა ჩვეულებრივ უხმოვანპრეფიქსია.

ერთ-პირიანი -ი სუფიქსიანი: ზ-ი-ს; ყივ-ი-ს; ფშვ -ს, ყუაფ-ი-ს, კუმ-ი-ს...

დავიმოწმებთ სათანადო მაგალითებს ტექსტებიდან:

აჰა, ესერა, მეუფეჲ შენი მოვალს შენდა,მშუდ არს და ზე ზის ვირსა და კიკუსა ვირსა (ად.ოთხ. 21,5); „მოღუანემან და თქუა: ესე რომელ ყივის, ვიცი რომელ ან სამე დიდად სჭირს (ქართ.ცხ. მოქც.მირ.მეფ. 113,15); ეკლესიაჲ ოდესვე და მარადის ყუავის

=====

(სინ.მრ. 39,224,11); აჰა ესერა დღეჳ უფლისად, და კუერთხი ყუავის
(ომბიბლ. ეგეკ. 7,10).

ორ-პირიანი -ი სუფიქსიანი: ტკივ-ი-ს; ს-ნად-ი-ს; ს-წყურ-ი-ს; ე-
ლ-ი-ს, ჰ-სურ-ი-ს...

„და უკუეთუ **სწადის** კითხვად, ვითარმედ რადსა წყლისაგან
ვისმე და

არა სხვსაგან წესისა მოეცემის (სინ.მრ. 16,85,9); რომელთა
სწადის ცნობად მისი, რამეთუ არს სული უნივთო და უჭორცო
(კლ.მრვლთ.49,401,34); მათ **სწყურის** და სხუათა ასუმენ
(სინ.მრგ. 5,36,16); რომელსა **სწყუროდის**, მოვედინ ჩემდა და
სუნ! და რამეთუ **სწყურის** და ითხოვს სუმაღ წყალსა სულისა
წმიდისასა ყოველი (მამ.ცხოვრ. 184,8); რომელი არა ჰგონებს
მარადის არა ჰგონებს სარჩელისა მისთვის საუკუნოდსა რომელი
ელის ცოდვილთა (მამ.სწავლ. 250,10).

ერთ-პირიანი -იე დაბოლოებიანი სტატიკური ზმნები: ჰ-გ-ი-ე-ს
(არსებობს, არის), ჰ-ნთ-ი-ე-დ, უ-პყრ-ი-ე-ს, უ-მტკმ-ი-ე-დ, ჰ-გონ-ი-
ეს...

„ვითარცა სანთელი **ჰნთიედ** და ვითარცა ნაკუერცხალმან
მბრწყინვალეებად გამოსცის“ (შატ.კრებ. 4,132,2); „დალათუ ჩუენი ესე
მათ საკიცხელ **ჰგონიეს**“ (ტბ. მრავ. თავი IV 273,8); „რომელთა-იგი
ჰგონიეს, ვითარმედ აქუნს, მო-ვე-ელოს მას“ (ად.ოთხ. 8;18);
„უვნებლად იქმნა ჯორციელ და უცვალებლად **ჰვიეს** ბუნებასავე
გედა ღმრთებისასა“ (ტბ.მრგ.280,13).

პირნაკლი სტატიკური ზმნები.

„თუ ზმნას ზოგიერთი პირის ფორმა აქვს და ზოგისა აკლია, ასეთ შემთხვევაში მივიღებთ პირნაკლ ზმნებს“ - აღნიშნავს აკაკი შანიძე (შანიძე, 1973:190).

სტატიკურ ზმნებში გამოიყოფა პირნაკლი ზმნები, მათი ერთი ნაწილი ბუნების მოვლენებს ასახავს და სემანტიკიდან გამომდინარე III სუბიექტური პირის მხოლოდობით რიცხვში იხმარება: **წვიმს, წითს, კსინავს (ავად აშლილივით), წუეთავს, წუფუავენ (ხმელი ყინვა, ძნელი), ელავს.** ამ ტიპის ზმნებში ნათლადაა გამოკვეთილი სახელური ფუძე. მეორეული ჩანს პირნაკლობა **ჯამს, მოსდგამს** და მისთანებში. პირნაკლობა აქ სპეციფიკურ შინაარსთან არის დაკავშირებული.

ყუდრო იყო, რამეთი წითს ცაჲ (აღ.ოთხ.16,2).

წუფუავენ - ასევე პირნაკლი ზმნაა, მ.სუხიშვილი მას სტატიკურ ზმნად განიხილავს, საბას განმარტებით ეს არის ხმელი ყინვა ძნელი.

ჟამ ერთ ქრინ და მერმე დაყუდნის, ჟამ ერთ წუფუავენ, მერმე დასცხრის“ (მამ.სწ. 311,14).

ჰ-ბურ-ავ-ს<ჰ-ა-ბურ-ავ-ს ამოსავალი მნიშვნელობა ამ ზმნის ფუძისა სახელში გვაქვს დაცული: **ბურე, ბუერი** (რაც საბას განმარტებით ნიშნავს - მონათოვი ნისლი).

ფუძის შინაარსის შეცვლა ზმნის სტრუქტურასაც ცვლის.

მაშასადამე, პირთა რაოდენობის მიხედვით სტატიკური ზმნები არის ერთპირიანიც (**წითს, ღირს, ზის, ყივის, ყუავის, კუმის...**) და ორპირიანიც (**უკვრს, უყუარს, აკლს, ასხს...**). რაც შეეხება სტატიკურ ვნებითებს, წარმოშობით ორპირიანია, მაგრამ ზოგიერთმა მათგანმა დაკარგა მეორე პირი (**უპყრიეს, ჰგონიეს, ჰმოსიეს, ჰბურავს... ფლავს, ჰგიეს...**).

ხოლო ბუნების მოვლენების აღმნიშვნელი სტატიკური ზმნები (წვიმს, წითს, კსინავს, წუეთავს...) ჩვეულებრივ პირნაკლია.

ძველ ქართულში ფუძის გაფორმების მიხედვით სტატიკურ ზმნებში მ. სუბიშვილი შემდეგ ჯგუფებს გამოყოფს: 1. მარტივფუძიანი სტატიკური ზმნები და 2. სტატიკური ზმნები, რომელთა ფუძე ანმყოში თემატურ სუფიქსიანია. ეს სუფიქსებია: -ი; -იე; -ან; -ავ; -ევ; -ოვ(ი); -ებ; -ობ. როგორც სპეციალურ ლიტერატურაშია აღნიშნული, ეს სუფიქსები სხვადასხვა ოდენობაა, განსხვავებული წარმოშობისა და დიალექტური წრისა.

-ი სუფიქსიანი სტატიკური ზმნებია: ელის, მზირის, ერჩის, ჰრცხუენის, სწყურის, სტკივის, უხარის, ძრნის, ყუავის, ეშინის, ტყუვის...

-ი სუფიქსიანი სტატიკური ზმნები ძველ ქართულში მრავლადაა:

ობრის - „სიტყუდ ივი ღირსთა მიმართ **ობრის**“ (კლ. მრ. მოციქ. 43,380,13); „რამეთუ ესრე **ობრის** და იტყვს: ვეძიებდე მას და არა ვპოვო ივი“ (მატ.კრებ.264,11); „მას ზელა **ობრის** ზღუად, რამეთუ უხარის“ (სინ.მრ.13,75,18);

ბორვის - „ემშაკი არს მის თანა და **ბორვის**“ (ად.ოთხ. 10,20); „რადსა **ჰბორვით**, ანუ რადსა იღრჭენთ კბილთა“ (სვინ. 68,14);

ინანის - „მნებაჲს კაცი ცოდვილი, რომელმან იყის და **ინანის**“ (მამ.სწავ.551.28); „ამაოებითა მოსწრაფებისა მისისათჳს **ინანის**“ (სწავ.10,4,102).

მარტივფუძიანი სტატიკური ზმნა შეიძლება იყოს: ა)ნასახელარი (წითს, წვიმს...) ბ)პირველადი (ღირს, სძავს...). ასეთი გამიჯვნა პირობითია. ზოგი ზმნის სახელისაგან წარმომავლობა ამჟამად ნათელი არ არის, შესაძლოა მეორეული იყოს ზოგი ზმნის მარტივფუძიანად გააზრებაჲ.

იმ სუფიქსთაგან, რომლებიც სტატიკურ ზმნათა ფუძეებს დაერთვიან, -ი, - ავ, -ევ, -ობ, -ებ დინამიკურ ზმნებთანაჲ გვხვდება.

თემატურ სუფიქსთან ერთად წყება სტატიკურ ზმნებს ხმოვანი პრეფიქსიც ერთვის. მეცნიერთა მოსაზრებით სტატიკური ზმნები უხმოვანპრეფიქსოდ ოდენ ერთპირიანია. „ხმოვანპრეფიქსიან სტატიკურ ზმნათა ერთპირიანობა მეორეული ფაქტი უნდა იყოს, პირის დაკარგვის შედეგი: „ი-ცინ-ი-ს და მსგავსი ფორმებისთვის ამოსავალში ორპირიანობა ივარაუდება. ი-ცინ-ი-ს ნიშნავს, რომ სიცილი (ობიექტი) არის სუბიექტის მდგომარეობა, თვისება (მდრ. ი-გლ-ოვ-ს - ივი მას და ი-გლ-ოვ-ს -ივი) ორპირიანი სტატიკური ზმნები გვხვდება ხმოვანი პრეფიქსით და მის გარეშეც. სპეციალურ ლიტერატურაში გამოთქმულია მოსაზრება რელატიურ ზმნებში უხმოვნობის მეორეულობის შესახებ (სუხიშვილი,1976:41).

მ. სუხიშვილი ყურადღებას ამახვილებს **იგლ-ოვ-ს** ზმნის ერთპირიანობაზე: „*სიკუდილი განქარდა, ბნელი იმხილა, ეშმაკი იგლოვს*“ (სინ.მრ. 75,27), მაგრამ წინადადებაში - „*უფროდსად ვიგლოვ ცხოვრებასა ჩემსა*“ (კიმ I 70,17), **ვიგლოვ** ზმნა ორპირიანია. ერთპირიანობა ამ ზმნისა შემთხვევითი არ არის, ამას ადასტურებს ორპირიანი **ეგლოვს, იგლოვს** და საბოლოოდ ასკვნის მეცნიერი: „ი-გლ-ოვ-ს/ე-გლ-ოვ-ს ფორმები ვნებითი გვარისად ვერ ჩაითვლება. ძველ ქართულში ამ ზმნის მოქმედებითი გვარის ფორმა არ დასტურდება“ (სუხიშვილი,1976:38).

-ამ სუფიქსიანია ერთადერთი **მოსდგამს**, რომელიც გასტატიკურებული დინამიკური ზმნაა. ეს სუფიქსი დინამიკური (მოქმედებითი გვარის) ზმნათა კუთვნილებაა.

-ევ სუფიქსიანი სტატიკური ზმნაა **სუფევს** (ერთპირიანი).

-ოვ სუფიქსიან სტატიკურ ზმნებში -ი სუფიქსით გავრცობილი ფორმები ერთპირიანებია: პერ-ოვ-ი-ნ, ცრემლ-ოვ-ი-ნ, მალლ-ოვ-ი-ნ, თესლ-ოვ-ი-ნ...

ა. შანიძეს -**ოვი** რთულ თემის ნიშნად მიაჩნია; ზ. სარჯველაძე გამოყოფს მხოლოდ -**ოვ** ნიშანს და აღნიშნავს, რომ იგი ძველ ქართულში მხოლოდ საშუალი გვარის ზმნებს მოუდის.

დავიმონშებთ ძველებიდან მოძიებულ მაგალითებს:

„იხილის მთოვარეჲ, დაავდის თავი თვისი ქუეყანასა ზედა, ირჩევინ, **პეროვინ** და იტყვნ სიტყუთა“ (მამ.ცხ. 304,3); „ბოროტი და შუდგზის დააკუეთა ეშმაკმანო მნუხარე იგი მას ღამესა, და **პეროვინ** და იღრჭენ და ყვიინ, ხოლო მე ვლოცვედი“ (ავ.ძევ. II, 120,12); „უკეთურმან შეიპყრის იგი, და მეყსეულად ღაღად-ყვის, და დააკუეთის და **პეროვინ**“ (ოთხთავი,ათ. 9,39); „და შეერაცხა თავი თვისი უცდვილქს ყოველთა კაცთა და **ცრემლოვინ** იგი ცოდვათა თვსთათვის“ (ავ.ძევ. I, 166 ,11); „რამეთუ სიყვარულსა არად შურნ, არა **მადლოვინ**, არა განლაღნის...“ (კლ.მრავ. 7,215,42);

ოღენ -**ოვ** სუფიქსიანები ორპირიანებია: აჴს-ოვ-ს.

ხედავა, ძმარ რამეთუ ესევეთარსა არარად **აჴსოვს**“ (მამ.სწავ. 21,3); „ესევეთარსა არარად **აჴსოვს**, არამედ რომელსაცა მეცნიერად ჰვონებნ“ (მამ.სწავ. 20,19).

დასკვნა. არა ერთ ძველზე დაკვირვების შედეგად ნათელი გახდა, რომ სტატიკური ზმნები რიგი თავისებურებით ხასიათდება, კერძოდ:

1. სტატიკური ზმნები ზმნისწინს არ დაირთავენ, რადგან სტატიკა არის მოქმედება უძრავ მდგომარეობაში და მიმართულებების ჩვენება არ სჭირდება. თუ ზმნას ზმნისწინი დაერთო, მაშინ ის აღარ იქნება სტატიკური ვნებითი.

2. პირთა რაოდენობის მიხედვით სტატიკური ზმნები არის ერთპირიანიც (**წითს, ღირს, ზის, ყვიის, ყუავის, კუმის...**) და ორპირიანიც (**უკვრს, უყუარს, აკლს, ასხს...**). ხოლო ბუნების მოვლენების აღმნიშვნელი სტატიკური ზმნები (**წვიმს, წითს, კსინავს, წუეთავს...**) ჩვეულებრივ პირნაკლია.

3.სტატიკური ზმნები გარდაუვალია; მიუხედავად იმისა, რომ ქცევის კატეგორიის მანარმოებელ პრეფიქსებს დაირთავენ, არა აქვთ ქცევის გავება საპირისპირო ცალების უქონლობის გამო - ხმოვანპრეფიქსები ფუნქციადაკარგულია.

4. ინვერსია სტატიკურ ზმნებში საქცეო სისტემის მოშლის შედეგი უნდა იყოს. ინვერსიულ სტატიკურ ზმნებში გამოიყენება პირდაპირი ნცობის ფორმებიც: უყუარს//ყუარობს.

გამოყენებული ლიტერატურა

References

ბარამიძე (2008): ბარამიძე ლელი, ქართული ენის ისტორიული გრამატიკის საკითხები, თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი

baramidze (2008): baramidze leli, kartuli enis istoriuli gramatikis sakitxebi, tbilisis universitetis gamomtsemloba, tbilisi

ბერიძე (2008): ბერიძე მარინე, ჰგიეს ტიპის ზმნათა დაბოლოება ძველ ქართულში, თბილისი

beridze (2008): beridze marine, hgies tipis zmnata daboloeba dzvel kartulshi, tbilisi

გეგუჩაძე (1997): გეგუჩაძე ლეილა, ერთი ტიპის ზმნათა გარდამავლობისა და გვარის საკითხისათვის, საენათმეცნიერო ძიებანი, ტ. VI, 1997

geguchadze (1997): geguchadze leila, erti tipis zmnata gardamavlobisa da gvaris sakitxisatvis, saenatmetsniero dziebani, t. VI, 1997

დათუკიშვილი (1996): დათუკიშვილი ქეთევან, ვნებითის ყალიბის მქონე სტატიკური ფორმები ქართულში, საენათმეცნიერო ძიებანი, ტ.V, თბილისი

datukishvili (1996): datukishvili ketevan, vnebitis kalibis mqone statikuri formebi kartulshi, saenatmetsniero dziebani, t. V, tbilisi

თოფურია (1943): თოფურია ვარლამ, მესამე ტიპის ვნებითის წარმოება ქართულში, თბილისი

tofurua (1943): tofurua varlam, mesame tipis vnebitis tsarmoeba kartulshi, tbilisi

იმნაიშვილი (1996): იმნაიშვილი ივანე, იმნაიშვილი ვახტანგ, ზმნა ძველ ქართულში, ნაწილი I, მაინის ფრანკფურტი

imnaishvili (1996): imnaishvili ivane, imnaishvili vaxtang, zmna dzvel kartulshi, natsili I, mainis frankfurti

ლოლაძე (1995): ლოლაძე ნანა, მდგომარეობის ზმნათა ჩამოყალიბებისათვის ქართულში, საენათმეცნიერო ძიებანი, ტ.IV, თბილისი

loldaze (1995): loladze nana, mdgomareobis zmnata chamokalibebisatvis kartulshi, saenatmetsniero dziebani, t. IV, tbilisi

ნიკოლაიშვილი (2004): ნიკოლაიშვილი მ., გვარის კატეგორიისათვის ქართულში, სამეცნიერო ძიებანი, XVI

nikolaishvili (2004): nikolaishvili m., gvaris kategoriisatvis kartulshi, samecniero dziebani, XVI

სარჯველაძე, 1984: სარჯველაძე ზურაბ, ქართული სალიტერატურო ენის ისტორიის შესავალი, გამომცემლობა მეცნიერება, თბილისი

sarjveladze, 1984: sarjveladze zurab, kartuli saliteraturo enis istoriis shesavali, gamomcemloba mecniereba, tbilisi

სარჯველაძე... (1990): სარჯველაძე ზურაბ, ფენდრიხი ჰაინც, ქართველურ ენათა ეტიმოლოგიური ლექსიკონი, თბილისი

sarjveladze... (1990): sarjveladze zurab, fenrxi hainc, kartvelur enata etimologiuri leksikoni, tbilisi

საღინაძე (2008): საღინაძე რუსუდან, ძველი ქართული ენა (V-XI საუკუნეები), თბილისი

saghinadze (2008): saghinadze rusudan, dzveli kartuli ena (V-XI saukuneebi), tbilisi

სუხიშვილი (1976): სუხიშვილი მურმან, სტატისტიკური ზმნები ქართულში, გამომცემლობა მეცნიერება, თბილისი

sukhishvili (1976): sukhishvili murman, statikuri zmnebi kartulshi, gamomtsemloba metsniereba, tbilisi

ჯორბენაძე (1975): ჯორბენაძე ბესარიონ, ზმნის გვარის ფორმათა წარმოებისა და ფუნქციის საკითხები ქართულში, თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი

jorbenadze (1975): jorbenadze besarion, zmnis gvaris formata tsarmoebisa da funkciis sakitxebi kartulshi, tbilisis universitetis gamomtsemloba, tbilisi

ჯორბენაძე (1983): ჯორბენაძე ბესარიონ, მოქმედებითისა და ვნებითის ფორმათა დაპირისპირების პრინციპისათვის ქართულში, საენათმეცნიერო ძიებანი, ტ. III, თბილისი

jorbenadze (1983): jorbenadze besarion, mokmedebitisa da vnebitis formata dapirispirebis principisatvis kartulshi, saenatmetsniero dziebani, t. III, tbilisi